

VOORAF

Dick de Jong

Naar buiten kijkend kunnen we niet anders dan de conclusie trekken dat 2024 een bijzonder nat begin van het voorjaar heeft. Mede door de aanhoudende stormwind dacht ik bij het vanuit mijn Giesendamse kantoorruimte naar buiten kijkend, dat ik aan het strand zat. De regen sloeg er in vlagen voorbij... Winteren wilde het echter de afgelopen maanden niet. Onder nul is het nauwelijks geweest. De schaatsen bleven in het vet, maar dat is al een aantal jaren zo. Ons klimaat verandert. En meer dan het weerklimaat. Ook in de onderlinge contacten tussen de mensen is er sprake van verslechtering. Korte lontjes en weinig coulance kenmerken te veel de situatie. Gelukkig is er een troost: u leest een nieuwe editie van Boer & Hoeve. En dat alleen al is een plezier op zich. Dat moeten we koesteren!

Een prent van Bing en Braet, getiteld Zuid-Holland. Aardig hiervan is dat beide hierop afgebeelde jakken zich bevinden in de uitgebreide textielcollectie van Museum De Koperen Knop.

EEN NIEUW PROJECT INBREI-LOCATIES

Het zal niemand zijn ontgaan dat we in ons land te maken hebben met een paar fikse problemen, die ons feitelijk allemaal raken. Twee van die problemen kunnen met elkaar in verband worden gerbacht. Dat is de behoefte aan meer woningen en het leegkomen van boerenerven als het boerenbedrijf wordt gestopt. Een logische gedachte is dan: bouw daar op dat erf wat huizen en twee zaken worden ineens opgelost. Maar zo simpel is het niet. Woningbouw op een boerenerv moet wel passend zijn. Passend in het landschap. Momenteel wordt gewerkt aan een notitie hierover. U verneemt later meer.

COLLUMN

LIESBETH LEENMAN

DE GROTE VOORJAARSSCHOONMAAK.

Met het excuus dat ik vrij recent verhuisd ben en het huis dus nog min of meer spic en span is, durf ik onbekommerd toe te geven dat de voorjaarsschoonmaak dit jaar gewoon aan me voorbijgaat.

Vorig jaar en alle jaren daarvoor had ik een andere smoes en volgend jaar ongetwijfeld weer een gelidige. Want ik ben niet meer van de generatie die zich elk voorjaar in het zweet werkt om het hele huis onder handen te nemen met bezems, borstels en sop.

Dan de pronte boerinnen van vroeger! Met respect lees ik hoe ze elk voorjaar, ja elk voorjaar!, nadat de koeien naar buiten gingen, eerst de stal grondig onderhanden namen.

Het echte schrob-en boenwerk dus. Daarna werd de stal gewit, waarna het meubilair vanuit de boerderij naar een afgeschoten ruimte van de stal gesleept werd. Dat was voor de zomer het verblijf voor de familie. Dat scheelde de boerin in de zomer een hoop schoonmaakwerk; die tijd kon goed gebruikt worden om mee te helpen op het land. Daarna werd ook het hele huis grondig onderhanden genomen: De Grote Voorjaars schoonmaak. Kijk, de pronkstal inrichten, dat lijkt me dan nog wel wat. Het gedeelte wat niet bewoond werd 's zomers en dat opgesierd werd met randen van schelpen en zandpatronen.

Dat zal ongeveer het enige creatieve geweest zijn dat van de boerinnen in het voorjaar gevraagd, of: aan ze gegund werd. Verder was het keihard aanpoten, van zonsop- tot zonsondergang. De hele lieve zomer lang. Niks vrije tijd of vakantie.

Bij de gedachte aan al die struise boerinnen en hun noeste werk kan ik me behoorlijk in het niet voelen vallen met mijn gebrek aan lust tot de grote voorjaars schoonmaak.

Maar dan troost ik me maar met het idee dat deze flinke voormoeders waarschijnlijk weer stevig zouden zweten bij het hanteren van een computer en het schrijven van dit stukje.

En dat vind ik dan toch weer een schone gedachte.

DE TRACTOR EN HET MARSHALLPLAN

De Nederlandse landbouwsector is tegenwoordig toonaangevend als het gaat om het gebruik van machines en de toepassing van ingewikkelde technologie. Dat is wel eens anders geweest. Nog helemaal niet zo lang terug, nog kort na de Tweede Wereldoorlog, liep Nederland zelfs opvallend achter bij de rest van de wereld. Dat veranderde met de komst van de Marshallhulp.

In 1945 was het nog heel gewoon dat op elke boerderij het paard als trekdier werd gebruikt. Dat stond in schril contrast met bijvoorbeeld de Verenigde Staten, waar al sinds het begin van de 20^e eeuw de trekker – steam tractors geheten - volop voorkwam. In 1917 waren daar al 51.000 tractoren in gebruik en waren er zo'n 200 fabrieken en ondersteuningsbedrijven in de machinebouwindustrie. Henry Ford ging toen ook mee doen en in 1925 liepen er al 500.000 Ford-tractoren van de band. Dat er sprake was van zo'n omvang had alles te maken met de grootte van de landbouwbedrijven in dat immense land. Maar ook het gebrek aan voldoende menskracht speelde een rol. Met een trekker kon je veel meer doen met minder mankracht. In Nederland was juist de grond schaars en waren arbeidskrachten nog voldoende voorhanden. En de landbouwpercelen waren vaak te kleinschalig om er trekkers efficiënt op te kunnen gebruiken.

Toen in 1953 Nederland werd opgeschrikt door de Watersnoodramp, liep de naoorlogse Marshallhulp op een eind. Er was veel goed werk gedaan en voor de wederopbouw van de oorlogsschade niet veel geld meer nodig. Er werd na de ramp van 1953 400 miljoen gulden uitgetrokken voor het deltaplan, dat bestond uit het herstel van de dijken en uit het weer geschikt maken van de landbouwgronden. Maar in de praktijk was het na Zeeland alleen Groningen die zich het nut van trekkers veroorloofde. Dat veranderde eind jaren veertig snel.

In 1947 waren er nog 230.000 trekpaarden in Nederland. In 1970 nog maar 50.000. En ook de inzet van menskracht nam tussen 1950 en 1980 met tweederde af. De import van trekkers nam toe. Rond 1950 waren er in ons land 15.000. Veel daarvan waren van Amerikaanse makelij, door de Marshallhulp. Want Amerika gaf graag hulp, maar stelde daar wel voorwaarden aan waardoor de eigen economie van dat land er ook beter van werd.

Zo kreeg ook de Universiteit van Wageningen veel geld uit het Marshallplan en kwam er een Praktijkschool voor landbouwtechniek. Daar werd de Amerikaanse manier van landbouw gepropagandeerd: grootschalig en gemechaniseerd. Ook kwam er een borgstellingsfonds voor de landbouw, met geld van Marshall. Dat was een welkome financiering, omdat de Nederlandse boeren niet altijd voldoende onroerend goed bezaten om bij de in Nederland actieve geldschieters, zoals de Boerenleenbanken, een lening te kunnen sluiten. Samen met het fonds en de bank lukte het veelal wel.

Langzamerhand was efficiency het toverwoord geworden op de boerderijen in Nederland. De overheid gaf hierin een voorbeeld door de ruilverkaveling te bedenken. Ook naar Amerikaans voorbeeld. Hiermee werden de trekkers rendabele investeringen.

Dat werd nog eens benadrukt of versneld door de loonstijgingen, die vrijwel jaarlijks speelden. De kleine smalle en slecht bereikbare percelen langs kronkelige landweggetjes werden afgedaan. Het land werd samengevoegd tot grote overzichtelijke percelen, landerijen. Verbonden door brede, rechte, verharde wegen. En, zonder hinderlijk onkruid in de bermen. De schaalvergroting was een feit. Zo ook de duidelijkheid dat dit alles ook een andere kant heeft.

Uit: Geschiedenis Magazine - juni 2022

EEN VERANDERD LANDSCHAP

De Spar ging dicht, de groenteboer stierf, de bakker vond een kantoorbaan en de enige die overbleef was Jochem, die zelf ooit was begonnen als melkboer.

De grootvader van Jochem was boerenknecht. Elke morgen om vier uur naar de melkbocht. Eerst met de schouw, later met de fiets en een karretje met rammelende melkbussen. Na het melken deed hij ander werk op de boerderij, in de stal, op het erf en rond de bijgebouwen. In het voorjaar en in de zomer was hij veel te vinden in de moestuin, in het najaar plukte hij appels en peren in de boomgaard. Maar als het november was geworden, was er op de boerderij weinig werk voor hem. Pas in het vroege voorjaar moesten de sloten worden geschoond en kwam er ook weer ander werk, zeker als de koeien naar buiten gingen. In de winter hielp hij wel eens in de dorpsmederij of bij de wagenmaker in het volgende dorp.

Zijn vader was in dienst bij overheid. Daar zorgde hij voor het groen in de plantsoenen. Het maaiwerk, snoeien, schoffelen en vegen.

En als er een begrafenis was, hielp hij mee om een graf te graven voor de overledene. Zwaar werk, dat wel. Maar hij voelde zich altijd zelfstandig. Eerst verplaatste hij zich op de fiets. Later kreeg hij wat geld en kocht een solex.

In de avonduren bracht hij daarmee de post van de plaatselijke Rabobank rond. Zo verdiende hij wat beter de kost voor vrouw en kinderen. Een dunne boterham, zegt zijn zoon Jochem, nu al in de zeventig en supermarkteigenaar in ruste.

Hier in het dorp waren overal winkeltjes. Net zoals in heel Nederland. Begin jaren zestig van de vorige eeuw kwam Jochem van de lagere school en mocht hij naar de HBS. Het toelatingsexamen haalde hij net. Maar het leren zat hem niet in het bloed. Thuis had hij ook geen voorbeelden gehad. Het eerste jaar ging nog goed. Het tweede jaar lukte het niet meer. Hi wilde wat verdienen en voetballen. 's Morgens ging hij eerst helpen bij de kaasfabriek. Kazen draaien. Zwaar werk, maar het verdiende best. En uit school wilde hij liever een balletje trappen met zijn vrienden. Op zijn vijftiende werd hij knecht bij de melkboer en niemand die dat jammer vond. Zijn vader vertelde hem alleen wel dat hij dan toch zijn handelsdiploma moest halen.

Hij reed op een bakfiets met melkbussen erop. Kratten met flessen vla en yoghurt. Daarmee ging hij langs de huizen. Ondertussen droomde hij ervan om het winkeltje van zijn grootvader over te nemen. Die had een kruidenierswinkeltje van vijftien vierkante meter, midden in het dorp. Dat lukte toen hij achttien werd, in 1963. Vanaf toen ging hij met zijn transportfiets langs de huizen om aardappelen en groente te verkopen. Een jaar later werd het een bakfiets met een motor. Daarna, in 1966, een bestelauto met rolluiken en op het dak kratten frisdrank en bier. Hij verdiende een aardige boterham. Totdat zijn klanten zelf een auto konden kopen en op zaterdag naar de Cash & Carry in de naburig stad reden. Jochem zag ze in het dorp hun boodschappen uitladen terwijl hij er net aankwam. Toen is hij aan de rand van de eerste nieuwbouw een kleine supermarkt begonnen. Als een ander dat kon, kon hij het ook. Hij breidde zijn winkeltje uit met het woonhuis erachter tot negentig vierkante meter. Hij kocht het oude administratiekantoor aan de overkant: duizend vierkante meter. De melkboer en de bakker naast hem keken het met scheve ogen aan. De drie panden verder zittende Spar ging dicht, een andere groenteboer stierf en de enige die uiteindelijk overbleef was Jochem.

Twee broers kwamen bij hem werken en ze bedachten een nieuwe naam: Triomarkt. Het dorp breidde intussen uit en ook in de naastgelegen dorpen kwam nieuwbouw. Het werd steeds drukker in de supermarkt. De drie broers en hun gezinnen konden er goed van leven. En toen, in 1997, begon de gemeente plannen te maken voor een nieuw winkelcentrum, aan de andere kant van de nieuwbouw. Daar zou ruimte komen voor twee supermarkten van elk 2.500 vierkante meter. Jochem en zijn broers verkochten de boel aan een grootgrutter en trokken zich terug uit de handel.

HET JAARVERSLAG VAN 2023

De Stichting Boerderij&Erf AKV heeft in 2023 weer verschillende activiteiten georganiseerd.

Bestuurssamenstelling.

Het Algemeen bestuur bestond uit negen personen en kwam in 2023 negenmaal bijeen, meestal in De Koperen Knop in Hardinxveld-Giessendam. Een enkele keer in Het Regthuis in Ottoland.

Werkgroep Advies en Voorlichting

De werkgroep kreeg ook dit jaar weer een aantal vragen en opmerkingen, die alle konden worden beantwoord. We ondersteunden, voor zover dat mogelijk was, bewoners in hun discussie met de gemeenten, zoals de Peursumseweg in Molenlanden, de Kerkstraat in Alblasserdam, de Middelkoop in Leerbroek en de Heulenslag in Bleskensgraaf.

Administratie

Het aantal leden bedroeg op 31 december 2023 246. In 2023 zijn 396 ontvangen en 106 verzonden stukken per post of e-mail geregistreerd. Aan begunstigers en overige belangstellenden werd elf maal (de nummers 94 t/m 104) de Digitale Nieuwsbrief Boer & Hoeve verzonden en zoals gebruikelijk tweemaal (de nummers 43 en 44) de papieren versie. Positief is dat het aantal reacties toeneemt.

Voorjaarsvergadering

Op 3 mei 2023 was er de jaarvergadering, in het kantoor van WEA/Deltaland. Naast de gebruikelijke agendapunten, waarbij de vergadering akkoord ging met het jaarverslag en het financieel overzicht, en een toelichting bij de gedane projecten, was er na de pauze een presentatie van de film Voedsel van hier, waarbij de voorzitter een toelichting gaf.

Najaarsexcursie

Op 14 oktober 2023 vond de najaarsexcursie plaats, die dit keer naar Noord-Holland voerde, het gebied van de Stolpboerderijen.

Presentaties

Door de voorzitter zijn weer een aantal lezingen gegeven, waarbij door middel van een PowerPoint presentatie beelden van het agrarisch erfgoed in onze regio en meestal in het bijzonder over de gemeente waar de lezing wordt gehouden, werden getoond.

Cursus: Waard om te weten

Zowel voorzitter Arie Bassa als bestuurslid Dick de Jong waren docent bij deze boeiende cursus, die komend seizoen al weer voor de vierde keer gaat worden gehouden.

Boerenlanddag

Op 17 september 2023 was na drie jaar weer de traditionele Fokveedag in Hoornaar, waar we een mooie stand hadden, die veel bezoekers trok, waarmee we in gesprek raakten en zelfs enkele nieuwe leden opleverde.

Project Digitalisering Beeldbank

Dit project werd afgerond. Er zijn door zo'n 40 fotografen 2.605 boerderijen met 9.624 foto's in beeld gebracht. Aan het Prins Bernhard Cultuur Fonds is een Projectverslag aangeboden, waarvoor inmiddels de toegekende subsidie is ontvangen.

Project V.A.B.

Onze stichting participeert in het project Vrijkomende Agrarische Bebouwing, vertegenwoordigd door de voorzitter Arie Bassa en bestuurslid Dick de Jong in een gespreksgroep met de betreffende gemeenten en het Gebiedsplatform. Om dit proces zo goed mogelijk te begeleiden hebben er diverse gesprekken plaatsgevonden, met name met de Gemeente Molenlanden, waarbij een beleidsstuk is ontworpen.

Samenwerking provincie Zuid-Holland

Er is enkele malen overleg geweest over een uitgebreider subsidiebeleid, wat heeft geleid tot ruimere subsidiemogelijkheden voor onder meer Agrarisch Erfgoed. Op de website is hiervan steeds melding gemaakt.

Deelname Agrarisch Erfgoed Nederland

Enkele keren is er overleg geweest op landelijk gebied, waarbij vooral algemene zaken aan de orde zijn geweest.

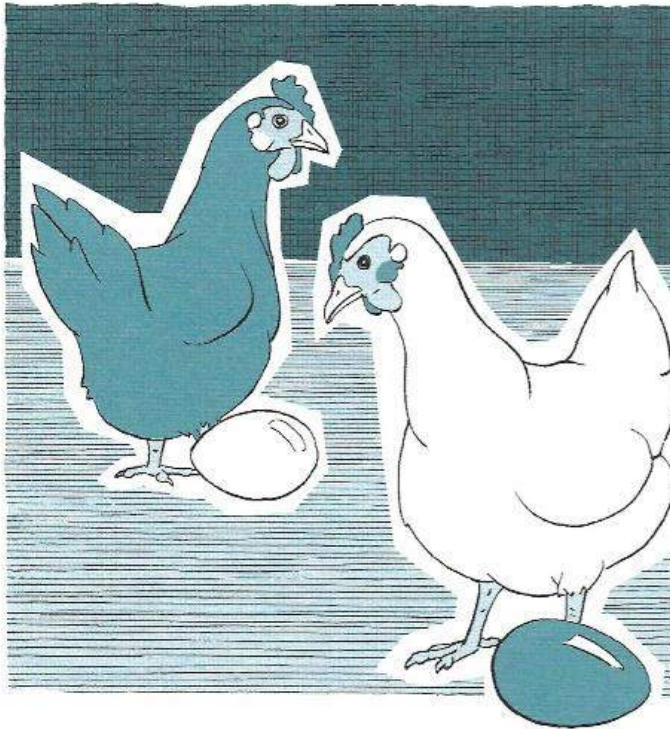
Diversen

Binnen het bestuur is aandacht voor boerenerven en Inbreilocaties. Hierover is een beleidsnotitie geschreven, die in de vergaderingen ter sprake komt. De intentie is om een soort voorbeeldenboek te maken met goede en (naar onze mening) minder goede uitwerkingen.

DE STIER VAN POTTER

De stier van Potter is een van de bekendste schilderijen uit zijn tijd. Een aantal jaren terug dook er in Ierland ineens een zusje van die koe op, ook een echte Potter. .

IS HET WAAR DAT WITTE KIP- PEN WITTE EIE- REN LEGGEN?

Het lijkt allemaal zo eenvoudig. Er zijn witte kippen en er zijn bruine kippen. En er zijn ook witte eieren en bruine eieren. Dus nemen we gemakkelijk aan dat witte eieren van witte kippen komen en dat bruine eieren van bruine kippen komen... Dat is toch het hele eieren eten? Of niet?

In de pluimveehouderij gebruiken ze voornamelijk twee kippenrassen waarbij de kleur van ei en veren inderdaad bijzonder goed matcht. Maar in principe zegt het verenkleed van de kip niets over de schaalkleur van het ei. Het veelgebruikte witte kippenras White Plymouth Rock bijvoorbeeld legt bruine eieren. De zwarte Ayam Cemani-kip legt crèmekleurige eieren. En Araucana-kippen zelfs blauwe. Ja, echt!

Oorlel

Driekwart eeuw geleden ontdekten wetenschappers al dat het verenkleed geen goede voorspeller is voor de schaalkleur. Oftewel: aan de kip is simpelweg niet te zien welke kleur ei er aan de achterkant uitkomt.

Al denken zelfs kippenboeren daar soms anders over. Menig eggspert kent de vuistregel dat de oorlel van de kip de kleur van het ei verradt. Is de oorlel van de kip rood, dan zou de kip een bruin ei leggen; kippen met witte oorlellen leggen volgens de stelregel witte eieren. Maar zelfs dat blijkt geen natuurwet. De twee eigenschappen lijken bij sommige kippen inderdaad hand in hand te gaan, maar al in 1928 werd ontdekt dat ook de kleur van oorlel en ei genetisch niet gekoppeld zijn.

Duurzaam

Zegt kleur dan helemaal niets? Toch wel: witte legkippen zijn volgens berekeningen iets duurzamer. Ze eten namelijk minder dan bruine kippen én leggen meer eieren. Maar de witte eieren van deze legkippen hebben een slecht imago. We associëren witte eieren nog altijd onterecht met legbatterijen en daarom is het overgrote deel van de eieren in de supermarkt bruin.

Eigenlijk is kleur ook niet zo belangrijk. Het zegt niets over de smaak van het ei of de ruimte die de kip krijgt toebedeeld. Het enige wat echt iets zegt over de kip is niet de eikleur, maar de eicode. En het keurmerk.

UITGEVER:

BOERDERIJ & ERF

alblasserwaard - krimpenerwaard - vijfheerenlanden

secretariaat: Sluis 57

2964 AT Groot-Ammerz

06-53759618

secretariaat@boerderijnerf.nl

www.boerderijnerf.nl

UITGAVEN VAN B&E AKV

Boer en Boerderij

€ 35,00

Hoeve, hofstee,
herbestemming € 14,95

Het behouden waard
€ 14,95

De Stee van Saan van Pieterre
€ 14,95

Te verkrijgen via het secretariaat

REDACTIE & SAMENSTELLING:

LA CARRIOLA

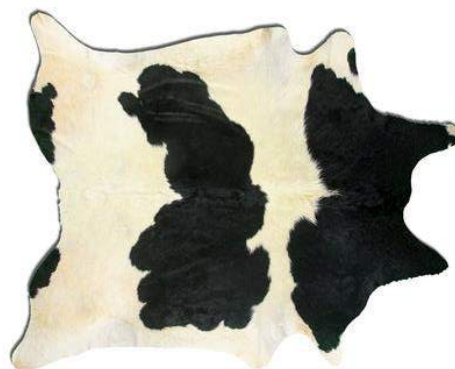

tekst & advies

Dick de Jong | Buitendams 51

3371 BA Hardinxveld-Giessendam

06-22845889 | djtekst@planet.nl

De links afgebeelde Javaanse tijger is al nagenoeg uitgestorven; laten we onze rechts in een soortgelijke vorm weergegeven koe nog even houden.

